

Apie praeitį – didingesnę ir natūralesnę nei dabartis

Birutė NENÉNIENĖ

Kovo 30-osios popietę, tuo metu, kai būrelis žmonių susitelkė Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centro-muziejaus aplinkoje, kad pirmieji susipažintų su lauko stenduose eksponuojama Vilkaviškio krašto etnografinių sodybų istorija, dangus ar palaimindamas dalyvius ir pačią idėją, ar atsišveikindamas su žemos sezono įdarbino vėjų su šuorais snaigiu. Šios parodos sumanytojos ir kuratorės muziejininkės Aušros Mickevičienės bandymą lauke pristatyti parodą gvelbė gamtos išdaiga. Tačiau paroda veiks visus šiuos metus, ji skirta Sūduvos metams pažymeti.

Parodoje pateikta ikonografinė medžiaga, kuri iliustruoja ne tik Vilkaviškio krašto etnografinių sodybų palikimą, bet ir fiksuoja svarbius krašto sodybų kūrimosi ir žmonių gyvenimo etapus. Padovanoję sau laisvo laiko čia rasime galimybę atgaivinti tai, kas jau eina užmarštinti, iprasmiinti dar likusias praeities detales dabarties šviesoje.

Kaip žinome, aštuntajame praeitus amžiaus dešimtmetyje Vilkaviškio rajonas buvo vienas iš eksperimentinių rajonų vykdant visuotinį vienkiemiu nukeldinimą į gyvenvietes. Šis skausmingas procesas, išjudinės žmones iš jų aplinkos, paneigiant jų susikurtas tradicijas ir per dešimtmecius susiklosčiusi gyvenimo būdą, paliko neigiamą pėdsakų ne tik kraštovaizdyje, bet ir žmonių gyvenimuose.

1967–1978 metais iš visų rajono kaimų buvo nukeldinta 3 079 sodybos ir vienkiemiai. Likusieji, veikiami laiko, prastos prie-

žiūros ir žmonių aplaidumo, pamāžu nyko ir mūsų amžių pasiekė gana apverktinos buklės.

Daug ką sunaikino Antrojo pasaulinio karo ugnis. Paskario metais ištremtų ūkininkų sodybose apgyvendinti svetimi žmonės neverino ir nesaugojo autentiško ūkininkų palikimo. Ir tik atgavus neprikalnėsomybę paveldėtojai galėjo rūpintis savo ar tėvų gimtinėse atkurti prisiminimuose išlikusią tėviškės dvasią.

Nepaisant negatyvaus senojo kaimo naikinimo proceso, gražių tradicinės architektūros sodybų dar šiek tiek išliko. Tačiau jos palaipsniui nyksta arba remontuojamos taikant šiuolaikines technologijas keičia savo išvaizdą.

Parodos stenduose susipažinti

su septyniolikos sodybų gyvavimo istorijomis, iliustruotomis unikaliomis nuotraukomis ir informaciniais tekstais. Tai žinomų politikos, visuomenės ir kultūros veikėjų Jono Basanavičiaus, Vinco Kudirkos, rašytojo Antano Vaičiulaičio, poetų Kazio Bradūno, Salomėjos Nėries-Bačinskaitės, Petri ir Kazio Karužų bei darbščių, patriotiškai ir pažangiai gyvenusių ūkininkų Aleksų, Balšių, Giraicių, Povilaicių, Stankevičių ir kitų mūsų kraštiečių kurti gyvenimai.

vyresniosios ir viduriniosios kartų žmonių aprangą, būti, gyvenimo aplinką, pačių muziejininkų vaikystės nuotraukas. Renginio dalyvių dėmesį prikaustė įdomūs Vilkaviškio „Aušros“ gimnazijos gimnazistų pranešimai: Beatos Čekanavičiūtės „Namai, kvepiantys praeitim“ ir Žemynos Paliulytės „Mano giminės medis“ (mokytoja Erika Anisimavičienė).

„Aš esu Jono Basanavičiaus brolio dukters Onos Basanavičiūtės proanūkė“, – prisistatė Žemyna, teigdama, kad ją užvaldė noras gržti į praeitį, prisiliesti prie to, kas padėjo sukurti ne tik ją pačią kaip asmenybę, bet ir jos šalį Lietuvą. Tai – Jonas Basanavičius.

Beata po apsilankymo senojoje Povilaicių sodyboje Leitmargių (Pilviškių sen.) kaimo susidarė išpūdį, kad „praeitis didingesnė, natūralesnė nei šiu dienų pasau-

LIETUVA – ŠIRDY

▲ Paroda „Sugržimai...“ pristatė jos sumanytoja muziejininkė Aušra Mickevičienė.

Autorės nuotr.

Muziejininkė Aušra Mickevičienė daug metų po kruopelį rinko mūsų krašto etnografinių sodybų ir jų ūkininkų istorijas. Jos sugulė į 2019 m. išleistą knygą „Sugržimai...“, kurioje publikuojami 49-ių sodybų platesni aprašai, taipinama apie penki simtai sodybų iliustracijų. Naujajai parodai muziejininkė tekstus paruoše ir nuotraukas parinko iš gausiai šiai knygai surinktos medžiagos.

Parodoje panaudota Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės, Maironio lietuvių literatūros, Vytauto Didžiojo karo ir Lietuvos liaudies buities muziejuose, Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centre-muziejuje, Lietuviių literatūros ir tautosakos bei Lietuviių istorijos institutuose saugomos fotonuotraukos ir piešiniai. Stendams gyvumo bei autentiškumo suteikia ir apklaustų žmonių asmeninės nuotraukos.

Parodos stendus padėjo paruošti Keštutis Inkrata.

Antroji renginio dalis persikėlė į Paežerių dvaro ledainę. Čia vėlgi Sūduvos metams skirta nauja paroda – „Aprangos ir interjero kodas XX amžiaus antrojoje pusėje“. Tai muziejininkės Aušros Mickevičienės mintyse ir širdyje išnešiota idėja. Ji ir buvo gide besidairant į

lis“. Padendravusi su sodybos globėja Nijole Povilaityte-Margelevičiène gimnazistė suprato, kokie svarbius gali būti namai, kaip svarbu saugoti savo giminės istorinę atmintį, kurioje atsispindi ir mūsų tautos praeitis. Renginyje dalyvavus N. Povilaitytė-Margelevičienė liko malonai nustebinta išgirsto pranešimo brandumo ir padėkojo mokinei bei jos mokytojai. Gimnazistėms ir pedagogėi dėkojo ir Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centro-muziejaus direktoriė Jurgita Morozaitė.

Padėkos ir aplodimentų suslaukė Vilkaviškio trečiojo amžiaus universiteto mišraus vokalinio ansamblis „Vakarė“ (vadovė Danutė Mažeikiienė) dainos ir kartu visų sudainuota „Ažuolai žaliuos..“ Viisi vaišinosis muziejininkės Aušros pagal legendinį Kazimieros Bradūnienės receptą iškeptu pyragu.